

Cirkulärnr: 1991:23
Diariernr: 1991:0159
Handläggare: Leif Klingensjö
Lena Sandström
Avdsek: AK Social
J Komrätt
Datum: 1991-01-24
Mottagare: Kommunstyrelsen
Socialnämnden
Rubrik: Regeringsrättsdomar angående placering på
behandlingshem

Regeringsrättsdomar angående placering på behandlingshem

Under senare tid har Kommunförbundet fått många förfrågningar om rättsläget vid placering av missbrukare på hem för vård eller boende.

Vi har därför sammanställt ett antal regeringsrättsdomar som visar det aktuella rättsläget.

Först sammanfattar vi huvuddragen i domarna därefter kommenterar vi vilka slutsatser som kan dras av domarna.

Följande domar är aktuella:

RÅ 1985 2:67

Frågan var om narkotikamissbrukare kunde erhålla bistånd enligt 6 § SoL för av honom önskat behandlingshem istället för vård på kommunalt behandlingshem.

Klienten hade vårdats på ett flertal behandlingshem. Sociala distriktsnämnden avslag framställan och menade att vården kunde tillgodoses på kommunens egna behandlingshem.

RR menade att en sammanvägning måste göras av olika omständigheter såsom vårdanstaltens lämplighet, kostnaderna samt den enskildes önskemål om vårdform. Valet av åtgärder kommer därvid att bero på förhållandena i det enskilda fallet. RR menade vidare att kostnaderna i detta ärende på det enskilda behandlingshemmet måste bedömas som rimliga samt att behandlingshemmet godkänts av länsstyrelsen. På grund av detta torde det inte "vara möjligt att bereda honom meningsfull vård utan att beakta hans egna önskemål".

RÅ 1986 not 259

Klient hade utan samråd med socialförvaltningen inlett en vistelse på ett vårdkollektiv. Detta skedde efter eget önskemål och efter läkares rekommendation.

Distriktsnämnd yrkade att nämndens beslut att vägra bistånd till vårdavgifter skulle fastställas. I målet framkamm att klienten var i behov av bistånd. Vistelsen på kollektiv hade dock inletts utan att föreskrivet samråd mellan klient och nämnd förekommit. Vidare ansåg nämnden att den kunde bjuda likvärdig och mera kvalificerad vård.

RR ansåg att den normala handlägningsrutinen med samråd vid beslut om vård och behandlingsinsatser inte kunde gälla utan undantag. Särskilt inte då vården inletts i samband med ett akut kristillstånd. Vid valet av behandlingsform skulle en sammanvägning göras mellan olika omständigheter såsom lämpligheten av behandlingen, kostnaderna samt de enskildes egna önskemål.

RR konstaterade vidare: "det framgår klart att vistelsen vid vårdkollektivet varit positivt för MM ur behandlingssynpunkt. Det framstår mot bakgrund av föreliggande läkarintyg och MM uttalade önskemål inte som sannolikt att något annat behandlingsalternativ varit att föredra framför vårdkollektivet eller varit likvärdigt med detta. Kostnaderna för vistelsen

måste bedömas som rimliga. På grund härav är MM berättigad till kostnaderna på kollektivet".

RÅ 1987 ref 101

Klient ansökte om bistånd till kostnaderna för vård på behandlingshem. Den främsta anledningen var att klienten ville bli fri från sitt läkemedelsberoende. Socialnämndens arbetsutskott avtog framställningen med motiveringen att behovet kunde tillgodoses med egna medel. Klienten överklagade och anförde att han saknade möjlighet att själv svara för hela kostnaden.

RR finner att enligt 34 § Socialtjänstlagen stadgas att stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär inte medför kostnadsansvar för den enskilde och att kommundelsnämnden har att betala hela kostnaden härför.

RÅ 1989 ref 90 I

Narkotikamissbrukare hade utan föregående samråd med socialförvaltningen själv tagit kontakt med privat behandlingshem och där erhållit plats.

Social distriktsnämnd avtog klientens ansökan om bistånd till vård med hänvisning till att den av socialnämnd blivit rekommenderad att ej göra placeringar i detta behandlingshem samt att vistelsen inte skett i samråd med socialsekreterare.

RR konstaterade att en naturlig utgångspunkt för inträdandet av socialtjänstens ansvar är den tidpunkt när ansökan om bistånd görs eller när nämnden på annat sätt får kännedom om ärendet. Klienten i detta ärende hade ej varit förhindrad eller ur stånd att ta kontakt med socialförvaltningen. Vårdbehovet ansåg RR inte vara så akut att det inte skulle ha varit möjligt för klienten att rådgöra med socialförvaltningen innan vården inleddes. RR fann därför att bistånd inte skulle utgå innan klienten tog kontakt med förvaltningen.

Vad gäller biståndet efter denna tidpunkt har nämnden ej bestritt behovet av vård eller utrett andra behandlingsmöjligheter utan avlagt framställan på grund av principiella invändningar. RR betonade att rätt till bistånd skall avgöras efter prövning av omständigheterna i det individuella fallet.

RR ansåg vidare: "Då det på grund av det anförda inte finns skäl att ifrågasätta MU:s val av behandlingsalternativ får hon anses berättigad till bistånd till vistelse på F för tid efter det att hon aktualiserat frågan om bistånd hos socialförvaltningen".

RÅ 1989 ref 90 II

Alkoholmissbrukare hade på eget initiativ erhållit plats på privat behandlingshem. Efter att vården avslutats har klienten tagit kontakt med socialförvaltningen för att få bistånd till vårdkostnaderna.

RR resonerade på samma sätt som i RÅ 1989 ref 90 I. Socialtjänstens ansvar inträder när ansökan om bistånd görs eller nämnden på annat sätt får kännedom om ärendet. Klienten har ej anses varit förhindrad eller ur stånd att rådgöra med socialförvaltningen. Klienten är därmed ej berättigad till bistånd för vårdkostnaderna.

RÅ 1989 not 348

Detta ärende behandlar en alkoholmissbrukare som på eget initiativ erhållit hjälp på privat behandlingshem på Island och först efter hemkomsten ansökte om ekonomiskt hjälp till vårdkostnaderna.

Socialtjänsten avtog framställan.

RR ändrade ej socialtjänstens beslut.

KOMMENTARER

Regeringsrätten slår fast att socialtjänstens utredningsansvar inträder när biståndet söks eller förvaltningen på annat sätt får kännedom om ärendet. Biståndet kan ej ges retroaktivt. Ett undantag är när klienten befinner sig i ett akut kristillstånd.

Även i de fall klienten själv eller någon utomstående begär ett visst behandlingshem skall utredningen göras allsidig. Olika stöd- och behandlingsalternativ skall vägas mot klientens behov. Om utredningen därefter visar att behandlingshem är det bästa alternativet skall det utredas vilket behandlingshem som bäst motsvarar klientens behov. Om flera behandlingshem betraktas som likvärdiga väger RR in kostnaderna för behandlingen samt den enskildes önskemål. Något avslag på biståndet kan inte göras utifrån allmänna principer.

I någon dom har läkarintyg spelat avgörande roll (RÅ 1986 not 259). De läkare som haft regelbunden kontakt med klienten rekommenderade en placering på ett vårdkollektiv. Sådana intyg kan vara avgörande när det gäller att bedöma behandlingshemmets lämplighet.

I flera fall har kommunerna ifrågasatt lämpligheten hos behandlingshemmen. RR har inte fäst något avgörande avseende vid detta då behandlingshemmen varit godkända av länsstyrelsen.

Enligt 34 § socialtjänstlagen står socialtjänsten för kostnaderna om stöd- och hjälpinsatsen är av behandlingskaraktär. För andra insatser utan behandlingskaraktär kan kommunen ta ut skälig ersättning. Klientens egna tillgångar får därför inte vägas in vid en bedömning.

I domen RÅ 1987 ref 101 avsåg biståndet vistelse på behandlingshem för att bli fri från läkemedelsberoende. Ärendet borde ha aktualiserat gränsdragningen socialtjänst/sjukvård. Kommunens överklagande gällde dock om behovet kunde tillgodoses med egna medel eller ej.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Leif Klingensjö, tfn 08-772 43 28 eller Lena Sandström, tfn 08-772 44 34.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Allmän kommunalpolitik
Socialsektionen

Karl-Axel Johansson

Leif Klingensjö